

Rozdział I

RZECZPOSPOLITA

Art. 1.

..... Polska jest dobrem wspólnym w..... obywateli.

Art. 2.

Rzeczpospolita Polska jest ..... państwem prawnym,
urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości .....

Art. 3.

..... Polska jest państwem .....

Art. 4.

1. Władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do .....
2. Naród sprawuje władzę przez swoich przedstawicieli lub .....

Art. 5.

Rzeczpospolita Polska strzeże ..... niepodległości i nienaruszalności
swojego ....., zapewnia wolności i ..... człowieka i
o..... oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego
oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju.

Art. 6.

1. Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr
....., będącej źródłem tożsamości ..... polskiego, jego
trwania i rozwoju.
2. Rzeczpospolita Polska udziela pomocy Polakom zamieszkałym za granicą w
zachowaniu ich związków z narodowym dziedzictwem kulturalnym.

Art. 7.

Organy władzy publicznej działają na ..... i w granicach
.....

Art. 8.

1. .... jest najwyższym prawem Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Przepisy Konstytucji stosuje się ....., chyba że Konstytucja
stanowi inaczej.

Art. 9.

Rzeczpospolita Polska przestrzega wiążącego ją ..... międzynarodowego.

Art. 10.

1. U..... Rzeczypospolitej ..... opiera się na ..... i równowadze władzy ..... , władzę wykonawczej i władzy s .....
2. Władzę ustawodawczą sprawują ..... i ..... , władzę wykonawczą ..... Rzeczypospolitej Polskiej i Rada ..... , a władzę ..... sądy i .....

Art. 11.

1. Rzeczpospolita Polska zapewnia wolność tworzenia i działania ..... politycznych. Partie polityczne zrzeszają na zasadach ..... i równości ..... polskich w celu wpływania metodami ..... na kształtowanie polityki .....
2. Finansowanie partii p..... jest .....

Art. 12.

Rzeczpospolita Polska zapewnia ..... tworzenia i działania ..... zawodowych, organizacji społeczno-zawodowych rolników, stowarzyszeń, ruchów ..... innych dobrowolnych zrzeszeń oraz fundacji.

Art. 13.

Zakazane jest istnienie ..... politycznych i innych organizacji odwołujących się w swoich programach do ..... metod i praktyk działania nazizmu, faszystów i komunizmu, a także tych, których program lub działalność zakłada lub dopuszcza nienawiść ..... i narodowościową, stosowanie przemocy w celu zdobycia władzy lub wpływu na politykę państwa albo przewiduje ..... struktur lub członkostwa.

Art. 14.

Rzeczpospolita Polska zapewnia ..... prasy i innych środków społecznego przekazu.

Art. 15.

1. Ustrój terytorialny Rzeczypospolitej Polskiej zapewnia ..... władzy publicznej.

2. Zasadniczy podział terytorialny państwa uwzględniający więzi społeczne, gospodarcze lub kulturowe i zapewniający jednostkom terytorialnym zdolność wykonywania zadań publicznych określa ustawa.

Art. 16.

1. .... mieszkańców jednostek zasadniczego podziału terytorialnego stanowi z mocy prawa wspólnotę .....

2. .... terytorialny uczestniczy w sprawowaniu władzy publicznej. Przysługującą mu w ramach ustaw istotną część zadań publicznych samorząd wykonuje w imieniu ..... i na własną odpowiedzialność.

Art. 17.

1. W drodze ustawy można tworzyć samorzady ....., reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należyтым wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony.

2. W drodze ..... można tworzyć również inne rodzaje samorządu. Samorzady te nie mogą naruszać wolności wykonywania zawodu ani ograniczać wolności podejmowania działalności gospodarczej.

Art. 18.

..... jako związek kobiety i mężczyzny, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod ochroną i opieką Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 19.

Rzeczypospolita Polska specjalną opieką otacza weteranów walk o niepodległość, zwłaszcza inwalidów wojennych.

Art. 20.

Spółeczna gospodarka rynkowa oparta na wolności działalności ....., własności p..... oraz ....., dialogu i współpracy partnerów społecznych stanowi podstawę ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 21.

1. Rzeczypospolita Polska chroni własność i prawo .....

2. .... jest dopuszczane jedynie wówczas, gdy jest dokonywane na cele publiczne i za słusznym .....

Art. 22.

Ograniczenie wolności działalności gospodarczej jest dopuszczalne tylko w drodze ..... i tylko ze względu na ważny interes .....

Art. 23.

Podstawą ustroju rolnego państwa jest gospodarstwo rodzinne. Zasada ta nie narusza postanowień art. 21 i art. 22.

Art. 24.

Praca znajduje się pod ochroną Rzeczypospolitej Polskiej. Państwo sprawuje nadzór nad warunkami wykonywania pracy.

Art. 25.

1. Kościoły i inne związki wyznaniowe są .....
2. Władze publiczne w Rzeczypospolitej Polskiej zachowują ..... w sprawach przekonań ....., światopoglądowych i filozoficznych, zapewniając swobodę ich wyrażania w życiu publicznym.
3. Stosunki między ..... a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi są kształtowane na zasadach poszanowania ich ..... oraz wzajemnej niezależności każdego w swoim zakresie, jak również współdziałania dla dobra człowieka i dobra wspólnego.
4. Stosunki między Rzeczpospolitą Polską a Kościołem ..... określają umowa międzynarodowa zawarta ze Stolicą ..... i ustawy.
5. Stosunki między Rzeczpospolitą Polską a innymi kościołami oraz związkami wyznaniowymi określają ustawy uchwalone na podstawie umów zawartych przez Radę Ministrów z ich właściwymi przedstawicielami.

Art. 26.

1. Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej służą ochronie ..... państwa i niepodzielności jego ..... oraz zapewnieniu bezpieczeństwa i nienaruszalności jego .....
2. Siły Zbrojne zachowują ..... w sprawach politycznych oraz podlegają cywilnej i demokratycznej kontroli.

Art. 27.

W Rzeczypospolitej Polskiej językiem ..... jest język polski. Przepis ten nie narusza praw mniejszości narodowych wynikających z ratyfikowanych umów międzynarodowych.

Art. 28.

1. .... Rzeczypospolitej Polskiej jest wizerunek ..... białego w koronie w czerwonym polu.
2. Barwami Rzeczypospolitej Polskiej są kolory .....i .....
3. Hymnem Rzeczypospolitej Polskiej jest Mazurek Dąbrowskiego.

4. Godło, barwy i hymn Rzeczypospolitej Polskiej podlegają ochronie prawnej.

5. Szczegóły dotyczące godła, barw i hymnu określa ustawa.

Art. 29.

..... Rzeczypospolitej Polskiej jest Warszawa.

Rozdział II

WOLNOŚCI, PRAWA I OBOWIĄZKI CZŁOWIEKA I OBYWATELA

Zasady ogólne

Art. 30.

P..... i n..... godność człowieka stanowi źródło wolności i praw człowieka i ..... Jest ona nienaruszalna, a jej poszanowanie i ..... jest obowiązkiem władz publicznych.

Art. 31.

1. Wolność człowieka podlega ochronie .....

2. K..... jest obowiązany szanować w..... i prawa innych.

Nikogo nie wolno zmuszać do czynienia tego, czego prawo mu nie .....

3. Ograniczenia w zakresie korzystania z k..... wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku p....., bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej, albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw.

Art. 32.

1. Wszyscy są wobec prawa ..... Wszyscy mają prawo do ..... traktowania przez władze publiczne.

2. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu p....., s..... lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny.

Art. 33.

1. Kobieta i mężczyzna w Rzeczypospolitej Polskiej mają ..... prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym.

2. Kobieta i mężczyzna mają w szczególności równe prawo do kształcenia, zatrudnienia i awansów, do jednakowego wynagradzania za pracę jednakowej wartości, do zabezpieczenia społecznego oraz do zajmowania stanowisk, pełnienia funkcji oraz uzyskiwania godności publicznych i odznaczeń.

Art. 34.

1. .... polskie nabywa się przez urodzenie z rodziców będących obywatelami polskimi. Inne przypadki nabycia obywatelstwa polskiego określa ustawa.

2. Obywatel polski nie może utracić obywatelstwa polskiego, chyba że sam się go .....

Art. 35.

1. Rzeczpospolita Polska zapewnia obywatelom polskim należącym do mniejszości narodowych i etnicznych wolność zachowania i rozwoju własnego ....., zachowania obyczajów i tradycji oraz rozwoju własnej kultury.

2. Mniejszości narodowe i etniczne mają prawo do tworzenia własnych instytucji edukacyjnych, kulturalnych i instytucji służących ochronie tożsamości religijnej oraz do uczestnictwa w rozstrzyganiu spraw dotyczących ich tożsamości kulturowej.

Art. 36.

Podczas pobytu za ..... obywatel polski ma prawo do opieki ze strony Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 37.

1. Kto znajduje się pod władzą R..... P....., korzysta z wolności i praw zapewnionych w K.....

2. Wyjątki od tej zasady, odnoszące się do cudzoziemców, określa ustawa.

Wolności i prawa osobiste

Art. 38.

Rzeczpospolita Polska zapewnia każdemu człowiekowi prawną ochronę ż.....

Art. 39.

..... nie może być poddany eksperymentom naukowym, w tym medycznym, bez dobrowolnie wyrażonej zgody.

Art. 40.

Nikt nie może być poddany torturom ani okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu i karaniu. .... się stosowania kar cielesnych.

Art. 41.

1. Każdemu zapewnia się nietykalność ..... i wolność osobistą. Pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie.

2. Każdy pozbawiony wolności nie na podstawie ..... sądowego ma prawo ..... się do sądu w celu niezwłocznego ustalenia legalności tego pozbawienia. O pozbawieniu wolności powiadamia się niezwłocznie rodzinę lub osobę wskazaną przez pozbawionego wolności.

3. Każdy zatrzymany powinien być niezwłocznie i w sposób zrozumiały dla niego poinformowany o przyczynach zatrzymania. Powinien on być w ciągu ..... godzin od chwili zatrzymania przekazany do dyspozycji sądu. Zatrzymanego należy zwolnić, jeżeli w ciągu ..... godzin od przekazania do dyspozycji sądu nie zostanie mu doręczone postanowienie sądu o tymczasowym aresztowaniu wraz z przedstawionymi zarzutami.

4. .... pozbawiony wolności powinien być traktowany w sposób humanitarny.

5. Każdy bezprawnie pozbawiony wolności ma prawo do .....

Art. 42.

1. Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto dopuścił się czynu zabronionego pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w ..... jego popełnienia. Zasada ta nie stoi na przeszkodzie ukaraniu za czyn, który w czasie jego popełnienia stanowił przestępstwo w myśl prawa m.....

2. Każdy, przeciw komu prowadzone jest postępowanie karne, ma prawo do ..... we wszystkich stadiach postępowania. Może on w szczególności wybrać obrońcę lub na zasadach określonych w ustawie korzystać z obrońcy z .....

3. Każdego uważa się za ....., dopóki jego wina nie zostanie stwierdzona ..... wyrokiem sądu.

Art. 43.

Zbrodnie w ..... i zbrodnie przeciwko l..... nie podlegają p.....

Art. 44.

Bieg ..... w stosunku do przestępstw, nie ściganych z przyczyn politycznych, popełnionych przez funkcjonariuszy publicznych lub na ich zlecenie, ulega zawieszeniu do czasu ustania tych przyczyn.

Art. 45.

1. K..... ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, b..... i n..... sąd.

2. Wyłączenie j..... rozprawy może nastąpić ze względu na moralność, bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny oraz ze względu na ochronę życia prywatnego stron lub inny ważny interes prywatny. Wyrok ogłaszany jest p.....

Art. 46.

Przepadek rzeczy może nastąpić tylko w przypadkach określonych w u..... i tylko na podstawie p..... o..... sądu.

Art. 47.

Każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym.

Art. 48.

1. R..... mają prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi p..... Wychowanie to powinno uwzględniać stopień dojrzałości dziecka, a także wolność jego sumienia i wyznania oraz jego przekonania.

2. O..... lub p..... rodzicielskich może nastąpić tylko w przypadkach określonych w u..... i tylko na podstawie p..... o..... sądu.

Art. 49.

Zapewnia się wolność i ochronę..... komunikowania się. Ich ograniczenie może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony.

Art. 50.

Zapewnia się n..... mieszkania. P..... mieszkania, pomieszczenia lub pojazdu może nastąpić jedynie w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony.

Art. 51.

1. Nikt nie może być obowiązany inaczej niż na podstawie..... do ujawniania informacji dotyczących jego osoby.

2. Władze publiczne nie mogą p....., g..... i udostępniać innych informacji o obywatelach niż niezbędne w demokratycznym państwie prawnym.

3. K..... ma prawo dostępu do dotyczących go urzędowych dokumentów i zbiorów danych. Ograniczenie tego prawa może określić ustawa.

4. Każdy ma prawo do żądania sprostowania oraz usunięcia informacji nieprawdziwych, niepełnych lub zebranych w sposób sprzeczny z ustawą.

5. Zasady i tryb gromadzenia oraz udostępniania informacji określa ustawa.

Art. 52.

1. Każdemu zapewnia się wolność p..... się po terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz wyboru miejsca z..... i p.....
2. Każdy może swobodnie o..... terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
3. Wolności, o których mowa w ust. 1 i 2, mogą podlegać ograniczeniom określonym w ustawie.
4. Obywatela polskiego n..... m..... wydaląc z kraju ani zakazać mu powrotu do kraju.
5. Osoba, której p..... polskie zostało stwierdzone zgodnie z ustawą, może osiedlić się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na stałe.

Art. 53.

1. Każdemu zapewnia się w..... s..... i r.....
2. Wolność religii obejmuje w..... wyznawania lub przyjmowania religii według własnego wyboru oraz uzewnętrzniania indywidualnie lub z innymi, p..... lub p....., swojej religii przez uprawianie kultu, m....., uczestniczenie w obrzędach, p..... i n.....
Wolność religii obejmuje także posiadanie s..... i innych miejsc kultu w zależności od potrzeb ludzi wierzących oraz prawo osób do korzystania z pomocy r..... tam, gdzie się znajdują.
3. R..... mają prawo do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania m..... i r..... zgodnie ze swoimi przekonaniem. Przepis art. 48 ust. 1 stosuje się odpowiednio.
4. Religia kościoła lub innego związku w..... o uregulowanej sytuacji prawnej może być p..... nauczania w s....., przy czym nie może być naruszona w..... i r..... innych osób.
5. W..... uzewnętrzniania religii może być ograniczona jedynie w drodze u..... i tylko wtedy, gdy jest to konieczne do ochrony b..... państwa, porządku pu....., z....., m..... lub wolności i praw innych osób.
6. Nikt nie może być zmuszany do uczestniczenia ani do nieuczestniczenia w praktykach religijnych.
7. Nikt nie może być obowiązany przez o..... w..... p..... do ujawnienia swojego ś....., przekonań religijnych lub wyznania.

Art. 54.

1. Każdemu zapewnia się w..... wyrażania swoich p..... oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji.
2. C..... p..... środków społecznego przekazu oraz k..... prasy są zakazane. U..... może wprowadzić obowiązek uprzedniego uzyskania koncesji na prowadzenie stacji radiowej lub telewizyjnej.

Art. 55.

1. .... obywatela polskiego jest zakazana.

2. Zakazana jest e..... osoby podejrzanej o popełnienie bez użycia przemocy przestępstwa z przyczyn p.....

3. W sprawie dopuszczalności ekstradycji orzeka .....

Art. 56.

1. Cudzoziemcy mogą korzystać z prawa ..... w Rzeczypospolitej Polskiej na zasadach określonych w ustawie.

2. Cudzoziemcowi, który w Rzeczypospolitej Polskiej poszukuje ochrony przed prześladowaniem, może być przyznany status ..... zgodnie z wiążącymi Rzeczpospolitą Polską umowami międzynarodowymi.

Wolności i prawa polityczne

Art. 57.

Każdemu zapewnia się wolność organizowania p..... z..... i uczestniczenia w nich. Ograniczenie tej wolności może określać u.....

Art. 58.

1. Każdemu zapewnia się wolność z..... się.

2. Zakazane są z....., których cel lub działalność są s..... z K..... lub u..... O odmowie rejestracji lub zakazie działania takiego zrzeszenia orzeka sąd.

3. Ustawa określa rodzaje zrzeszeń podlegających s..... r....., tryb tej rejestracji oraz f..... n..... nad tymi zrzeszeniami.

Art. 59.

1. Zapewnia się wolność zrzeszania się w z..... z....., organizacjach s..... - z..... rolników oraz w organizacjach pracodawców.

2. Związki zawodowe oraz pracodawcy i ich organizacje mają prawo do r....., w szczególności w celu rozwiązywania s..... z....., oraz do zawierania układów z..... pracy i innych porozumień.

3. Związkom zawodowym przysługuje prawo do organizowania s..... pracowniczych i innych form protestu w granicach określonych w ustawie. Ze względu na dobro p..... u..... może ograniczyć prowadzenie s..... lub zakazać go w odniesieniu do określonych kategorii pracowników lub w określonych dziedzinach.

4. Zakres wolności zrzeszania się w z..... z..... i organizacjach p..... oraz innych wolności związkowych może podlegać tylko takim ograniczeniom u....., jakie są dopuszczalne przez wiążące R..... Polską umowy m.....

Art. 60.

Obywatele polscy korzystający z pełni praw publicznych mają prawo dostępu do służby p..... na jednakowych zasadach.

Art. 61.

1. Obywatel ma prawo do uzyskiwania i..... o działalności organów władzy p..... oraz osób pełniących f..... p..... Prawo to obejmuje również uzyskiwanie informacji o działalności o..... s..... g..... i z....., a także innych osób oraz jednostek organizacyjnych w zakresie, w jakim wykonują one zadania w..... publicznej i gospodarują mieniem k..... lub majątkiem Skarbu P.....

2. Prawo do uzyskiwania informacji obejmuje dostęp do d..... oraz wstęp na posiedzenia k..... organów władzy p..... pochodzących z p..... wyborów, z możliwością rejestracji dźwięku lub o.....

3. Ograniczenie prawa, o którym mowa w ust. 1 i 2, może nastąpić wyłącznie ze względu na określone w ustawach ochronę wolności i praw innych osób i podmiotów gospodarczych oraz ochronę porządku publicznego, bezpieczeństwa lub ważnego interesu gospodarczego państwa.

4. Tryb udzielania informacji, o których mowa w ust. 1 i 2, określają ustawy, a w odniesieniu do Sejmu i Senatu ich regulaminy.

Art. 62.

1. Obywatel polski ma prawo udziału w r..... oraz prawo wybierania P..... Rzeczypospolitej, p....., s..... i przedstawicieli do organów s..... t....., jeżeli najpóźniej w dniu głosowania kończy..... lat.

2. Prawo udziału w referendum oraz prawo wybierania n..... przysługuje osobom, które p..... orzeczeniem sądowym są u..... lub p..... praw p..... albo w.....

Art. 63.

Każdy ma prawo składać p....., w..... i s..... w interesie publicznym, własnym lub innej osoby za jej zgodą do organów władzy publicznej oraz do organizacji i instytucji społecznych w związku z wykonywanymi przez nie zadaniami zleconymi z zakresu administracji publicznej. Tryb rozpatrywania petycji, wniosków i skarg określa ustawa.

Wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne

Art. 64.

1. Każdy ma prawo do własności, innych praw majątkowych oraz prawo dziedziczenia.
2. Własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej.

3. Własność może być ograniczona tylko w drodze ustawy i tylko w zakresie, w jakim nie narusza ona istoty prawa własności.

Art. 65.

1. Każdemu zapewnia się wolność wyboru i wykonywania z..... oraz wyboru miejsca pracy. Wyjątki określa ustawa.

2. Obowiązek pracy może być nałożony tylko przez u.....

3. Stałe zatrudnianie dzieci do lat ..... jest zakazane. Formy i charakter dopuszczalnego zatrudniania określa ustawa.

4. M..... wysokość wynagrodzenia za pracę lub sposób ustalania tej wysokości określa u.....

5. Władze publiczne prowadzą politykę zmierzającą do pełnego, produktywnego zatrudnienia poprzez realizowanie programów zwalczania b....., w tym organizowanie i wspieranie poradnictwa i szkolenia z..... oraz robót p..... i prac i.....

Art. 66.

1. Każdy ma prawo do b..... h..... warunków pracy. Sposób realizacji tego prawa oraz obowiązki pracodawcy określa ustawa.

2. Pracownik ma prawo do określonych w ustawie dni wolnych od pracy i corocznych p..... urlopów; m..... normy czasu pracy określa ustawa.

Art. 67.

1. Obywatel ma prawo do z..... społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę lub inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku e..... . Zakres i formy zabezpieczenia s ..... określa ustawa.

2. Obywatel pozostający bez pracy nie z własnej woli i nie mający innych środków utrzymania ma prawo do z ..... społecznego, którego zakres i formy określa ustawa.

Art. 68.

1. Każdy ma prawo do ochrony z.....

2. Obywatelom, niezależnie od ich sytuacji materialnej, władze publiczne zapewniają równy dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych. Warunki i zakres udzielania świadczeń określa ustawa.

3. Władze publiczne są obowiązane do zapewnienia szczególnej opieki z ..... dzieciom, kobietom c....., osobom niepełnosprawnym i osobom w podeszłym wieku.

4. Władze publiczne są obowiązane do zwalczania chorób epidemicznych i zapobiegania negatywnym dla zdrowia skutkom degradacji środowiska.

5. Władze publiczne popierają rozwój k ..... fizycznej, zwłaszcza wśród d ..... i m .....

Art. 69.

Osobom niepełnosprawnym w .....
udzielają, zgodnie z ustawą, pomocy w zabezpieczaniu e .....
przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej.

Art. 70.

1. Każdy ma prawo do n ..... Nauka do ..... roku życia jest
o ..... Sposób wykonywania obowiązku szkolnego określa ustawa.

2. Nauka w szkołach publicznych jest b ..... Ustawa może
dopuszczać świadczenie niektórych u ..... e ..... przez
p ..... szkoły wyższe za o .....

3. Rodzice mają w ..... wyboru dla swoich dzieci szkół innych niż
publiczne. Obywatele i instytucje mają prawo zakładania szkół p .....,
ponadpodstawowych i wyższych oraz zakładów wychowawczych. Warunki zakładania i
działalności szkół niepublicznych oraz udziału władz publicznych w ich finansowaniu, a
także zasady nadzoru pedagogicznego nad szkołami i zakładami wychowawczymi, określa
ustawa.

4. Władze publiczne zapewniają obywatelom p ..... i równy dostęp
do wykształcenia. W tym celu tworzą i wspierają systemy indywidualnej pomocy finansowej i
organizacyjnej dla uczniów i studentów. Warunki udzielania pomocy określa ustawa.

5. Zapewnia się a ..... szkół wyższych na zasadach określonych w
ustawie.

Art. 71.

1. Państwo w swojej polityce s ..... i gospodarczej uwzględnia
dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza
w ..... i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz
publicznych.

2. Matka przed i po urodzeniu dziecka ma prawo do szczególnej pomocy władz
publicznych, której zakres określa ustawa.

Art. 72.

1. Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę p ..... dz
..... Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony
dziecka przed p ....., o ....., wyzyskiem i
demoralizacją.

2. Dziecko pozbawione opieki r ..... ma prawo do opieki i pomocy
władz publicznych.

3. W toku ustalania praw dziecka organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne
za dziecko są obowiązane do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia zdania
dziecka.

4. Ustawa określa kompetencje i sposób powoływania R ..... P
..... Dz .....

Art. 73.

Każdemu zapewnia się wolność twórczości artystycznej, badań naukowych oraz ogłaszania ich wyników, wolność nauczania, a także wolność korzystania z dóbr kultury.

Art. 74.

1. Władze publiczne prowadzą politykę zapewniającą bezpieczeństwo e ..... współczesnemu i przyszłym pokoleniom.
2. O ..... s ..... jest obowiązkiem władz publicznych.
3. Każdy ma prawo do informacji o stanie i ochronie ś .....
4. Władze publiczne wspierają działania obywateli na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska.

Art. 75.

1. Władze publiczne prowadzą politykę sprzyjającą zaspokojeniu potrzeb m ..... obywateli, w szczególności przeciwdziałają be ..... wspierają rozwój budownictwa socjalnego oraz popierają działania obywateli zmierzające do uzyskania własnego mieszkania.
2. Ochronę praw lokatorów określa ustawa.

Art. 76.

Władze publiczne chronią k ....., użytkowników i n ..... przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Zakres tej ochrony określa ustawa.

Środki ochrony wolności i praw

Art. 77.

1. K ..... ma prawo do wynagrodzenia szkody, jaka została mu wyrządzona przez n ..... z prawem działanie organu w ..... P .....
2. Ustawa nie może nikomu zamykać drogi s ..... dochodzenia naruszonych wolności lub praw.

Art. 78.

Każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w p ..... i ..... . Wyjątki od tej zasady oraz tryb zaskarżania określa ustawa.

Art. 79.

1. Każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do T ..... K ..... w sprawie zgodności z Konstytucją u ..... lub innego aktu n ....., na podstawie którego s ..... lub o ..... a ..... p ..... orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji.

2. Przepis ust. 1 nie dotyczy praw określonych w art. 56.

Art. 80.

Każdy ma prawo wystąpienia, na zasadach określonych w ustawie, do R ..... P ..... O ..... z wnioskiem o pomoc w ochronie swoich w ..... lub praw naruszonych przez organy władzy publicznej.

Art. 81.

Praw określonych w art. 65 ust. 4 i 5, art. 66, art. 69, art. 71 i art. 74-76 można dochodzić w granicach określonych w ustawie.

Obowiązki

Art. 82.

O ..... obywatela polskiego jest wierność R ..... Polskiej oraz troska o dobro wspólne.

Art. 83.

K ..... ma o ..... przestrzegania prawa Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 84.

K ..... jest obowiązany do ponoszenia c ..... i s ..... publicznych, w tym podatków, określonych w ustawie.

Art. 85.

1. O ..... obywatela polskiego jest obrona Ojczyzny.
2. Zakres obowiązku służby wojskowej określa ustawa.
3. Obywatel, któremu przekonania r ..... lub wyznawane zasady moralne nie pozwalają na odbywanie służby wojskowej, może być obowiązany do s ..... z ..... na zasadach określonych w ustawie.

Art. 86.

Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa.

Rozdział III

ŹRÓDŁA PRAWA

Art. 87.

1. Źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są: K ..... , u ..... , r ..... umowy międzynarodowe oraz r .....

2. Źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są na obszarze działania o ..... , które je ustanowiły, a ..... p ..... m .....

Art. 88.

1. Warunkiem wejścia w życie ustaw, rozporządzeń oraz aktów prawa miejscowego jest ich o .....

2. Zasady i tryb ogłaszania aktów n ..... określa ustawa.

3. U ..... m ..... ratyfikowane za uprzednią zgodą wyrażoną w u ..... są ogłaszane w trybie wymaganym dla ustaw. Zasady ogłaszania innych umów międzynarodowych określa ustawa.

Art. 89.

1. Ratyfikacja przez Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowej i jej wypowiedzenie wymaga uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie, jeżeli umowa dotyczy:

- 1) p ..... , s ..... , u ..... p ..... lub układów wojskowych,
- 2) w ..... , praw lub obowiązków o .....
- określonych w Konstytucji,
- 3) cz ..... Rzeczypospolitej Polskiej w organizacji międzynarodowej,
- 4) znacznego obciążenia państwa pod względem finansowym,
- 5) spraw uregulowanych w ustawie lub w których Konstytucja wymaga ustawy.

2. O zamiarze przedłożenia P ..... R ..... do ratyfikacji umów międzynarodowych, których ratyfikacja nie wymaga zgody wyrażonej w ustawie, P ..... R ..... M ..... zawiadamia S .....

3. Zasady oraz tryb zawierania, ratyfikowania i wypowiedzania umów międzynarodowych określa ustawa.

Art. 90.

1. Rzeczpospolita Polska może na podstawie umowy międzynarodowej przekazać o ..... m ..... lub organowi międzynarodowemu kompetencje o ..... władzy państwowej w niektórych sprawach.

2. U ..... wyrażająca zgodę na r ..... umowy międzynarodowej, o której mowa w ust. 1, jest uchwalana przez Sejm większością ..... głosów w obecności co najmniej p ..... u ..... liczby posłów oraz przez Senat większością ..... głosów w obecności co najmniej połowy u ..... liczby senatorów.

3. Wyrażenie zgody na ratyfikację takiej umowy może być uchwalone w referendum ogólnokrajowym zgodnie z przepisem art. 125.

4. Uchwałę w sprawie wyboru trybu wyrażenia zgody na ratyfikację podejmuje Sejm b ..... w ..... głosów w obecności co najmniej połowy u ..... liczby posłów.

Art. 91.

1. Ratyfikowana umowa międzynarodowa, po jej ogłoszeniu w D ..... U ..... R ..... Polskiej, stanowi część krajowego porządku prawnego i jest bezpośrednio stosowana, chyba że jej stosowanie jest uzależnione od wydania ustawy.

2. Umowa międzynarodowa ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie ma pierwszeństwo przed ustawą, jeżeli ustawy tej nie da się pogodzić z umową.

3. Jeżeli wynika to z ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską umowy konstytuującej organizację międzynarodową, prawo przez nią stanowione jest stosowane b ..... , mając pierwszeństwo w przypadku kolizji z ustawami.

Art. 92.

1. R ..... są wydawane przez organy wskazane w Konstytucji, na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania. Upoważnienie powinno określać o ..... właściwy do wydania rozporządzenia i zakres spraw przekazanych do uregulowania oraz wytyczne dotyczące treści aktu.

2. Organ upoważniony do wydania rozporządzenia nie może przekazać swoich kompetencji, o których mowa w ust. 1, innemu organowi.

Art. 93.

1. U ..... Rady Ministrów oraz z ..... Prezesa Rady Ministrów i ministrów mają charakter wewnętrzny i obowiązują tylko jednostki organizacyjne podległe organowi wydającemu te akty.

2. Z ..... są wydawane tylko na podstawie u ..... Nie mogą one stanowić podstawy decyzji wobec obywateli, osób prawnych oraz innych podmiotów.

3. Uchwały i zarządzenia podlegają kontroli co do ich zgodności z p ..... obowiązującym prawem.

Art. 94.

Organy s ..... terytorialnego oraz terenowe organy a ..... rządowej, na podstawie i w granicach upoważnień zawartych w ustawie, ustanawiają akty prawa miejscowego obowiązujące na obszarze działania tych organów. Zasady i tryb wydawania aktów prawa miejscowego określa ustawa.

Rozdział IV

SEJM I SENAT

Art. 95.

1. Władzę u ..... w Rzeczypospolitej Polskiej sprawują S ..... i S .....
2. Sejm sprawuje k ..... nad działalnością Rady Ministrów w zakresie określonym przepisami Konstytucji i ustaw.

Wybory i kadencja

Art. 96.

1. Sejm składa się z ..... posłów.
2. Wybory do Sejmu są p....., równe, b..... i p..... oraz odbywają się w głosowaniu t .....

Art. 97.

1. Senat składa się ze ..... senatorów.
2. Wybory do Senatu są p....., b ..... i odbywają się w głosowaniu .....

Art. 98.

1. Sejm i Senat są wybierane na ..... kadencje. Kadencje Sejmu i Senatu rozpoczynają się z dniem zebrania się Sejmu na ..... posiedzenie i trwają do dnia poprzedzającego dzień zebrania się Sejmu ..... kadencji.
2. Wybory do Sejmu i Senatu zarządza ..... Rzeczypospolitej nie później niż na ..... dni przed upływem ..... lat od rozpoczęcia kadencji Sejmu i Senatu, wyznaczając wybory na dzień wolny od pracy, przypadający w ciągu ..... dni przed upływem ..... lat od r ..... kadencji Sejmu i Senatu.
3. Sejm może skrócić swoją kadencję u ..... podjętą większością co najmniej ..... głosów u ..... liczby posłów. Skrócenie kadencji Sejmu oznacza j ..... skrócenie kadencji S ..... Przepis ust. 5 stosuje się odpowiednio.

4. Prezydent Rzeczypospolitej, po z ..... o
..... Marszałka Sejmu i Marszałka Senatu, może w przypadkach
określonych w Konstytucji zarządzić s ..... kadencji Sejmu. Wraz ze
skróceniem kadencji Sejmu skrócona zostaje również kadencja Senatu.

5. Prezydent Rzeczypospolitej, zarządzając skrócenie kadencji Sejmu, zarządza
jednocześnie wybory do Sejmu i Senatu i wyznacza ich datę na dzień przypadający nie
później niż w ciągu ..... dni od dnia zarządzenia skrócenia kadencji Sejmu. Prezydent
Rzeczypospolitej zwołuje pierwsze posiedzenie nowo wybranego Sejmu nie później niż na
..... dzień po dniu przeprowadzenia wyborów.

6. W razie skrócenia kadencji Sejmu stosuje się odpowiednio przepis ust. 1.

Art. 99.

- Wybrany do Sejmu może być obywatel polski mający prawo w
....., który najpóźniej w dniu wyborów kończy ..... lat.
- Wybrany do Senatu może być obywatel polski mający prawo w
....., który najpóźniej w dniu wyborów kończy ..... lat.

Art. 100.

- Kandydatów na p ..... i s ..... mogą
zgłaszać p ..... p ..... oraz wyborcy.
- N ..... można kandydować równocześnie do Sejmu i Senatu.
- Zasady i tryb zgłaszania kandydatów i przeprowadzania wyborów oraz warunki
ważności wyborów określa ustawa.

Art. 101.

- Ważność wyborów do Sejmu i Senatu stwierdza S ..... N
.....
- Wyborcy przysługuje prawo zgłoszenia do Sądu Najwyższego protestu przeciwko
ważności wyborów na zasadach określonych w ustawie.

Posłowie i senatorowie

Art. 102.

Nie można być równocześnie posłem i senatorem.

Art. 103.

- M ..... posła nie można łączyć z funkcją P
..... N ..... B ..... P
..... P ..... Najwyższej I
..... K ..... R ..... P
..... O ..... R ..... P
..... D ..... ich zastępców, członka R

..... P ..... P .....
członka K ..... R ..... R
..... i T ....., a ..... oraz z
zatrudnieniem w Kancelarii Sejmu, Kancelarii Senatu, K .....
Prezydenta Rzeczypospolitej lub z zatrudnieniem w a ..... rządowej.
Zakaz ten nie dotyczy członków R ..... M i
sekretarzy stanu w administracji rządowej.

2. S ....., p ....., urzędnik służby cywilnej, ż
..... pozostający w czynnej służbie wojskowej, funkcjonariusz p
..... oraz funkcjonariusz s ..... o
..... państwa nie mogą sprawować mandatu poselskiego.

3. Inne przypadki zakazu łączenia mandatu poselskiego z funkcjami publicznymi oraz
zakazu jego sprawowania może określić ustawa.